

Przed jubileuszem 85-lecia Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa

Zarząd Główny PZITB uchwałą z 25 września 2018 r. postanowił zwołać **4 października 2019 r. w Warszawie 50. Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Delegatów PZITB** w celu uczczenia 85-lecia PZITB – kontynuatora tradycji Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych, powołanego w maju 1934 r. Jubileusz będzie nawiązywał do takich wybitnych polskich budowniczych, jak *Tadeusz Kościuszko*, *Ernest Malinowski*, *Rafał Modrzejewski*, *Gabriel Narutowicz*, *Stefan Bryła*, *Wacław Zalewski*. Mottem przewodnim będą słowa: **Czczymy historię, stawiamy na młodzież**. Ta myśl przewodnia będzie towarzyszyła w roku jubileuszowym i kierowała nas na umacnianie pozytywizmu działania w nawiązaniu do postaci wielkich polskich budowniczych jako wzoru dla młodzieży. Powołano Komitet Organizacyjny obchodów jubileuszu w składzie: przewodniczący – *Wiktor Piwkowski*, członkowie: *Mieczysław Grodzki*, *Anna Halicka*, *Teresa Lipska*, *Stefan Pyrak*, *Ryszard Rak*, *Zygmunt Rawicki*, *Piotr Szymczak*.

Mając powyższe na uwadze, warto nadmienić, że w ostatnim dziesięcioleciu odbyły się dwa jubileuszowe Nadzwyczajne Krajowe Zjazdy Delegatów PZITB: 16–17 października 2009 r. w Warszawie – z okazji 75-lecia i 18 września 2014 r. w Krynicy Zdroju – z okazji 80-lecia Związku. W pierwszym z tych Zjazdów na zaproszenie przewodniczącego PZITB *Wiktora Piwkowskiego* i Zarządu Głównego wziął udział gość szczególny – inż. *Zygmunt Zadora-Paszkowski* z Kanady, wnuk prof. *Wacława Paszkowskiego* – jednego z założycieli i wiceprezesa Zarządu Głównego PZIB przed II wojną światową oraz prezesa w okresie powojennym (1945–1948), a następnie wiceprezesa utworzonego w 1948 r. PZITB, osoby o wielkich zasługach dla Rzeczypospolitej Polskiej i ruchu stowarzyszeniowego budowlanych, a także autora i członka Kolegium Redakcyjnego (1946–1948) miesięcznika „Inżynieria i Budownictwo”. Wypowiedź gościa z Kanady podczas tego Zjazdu, opublikowana w opracowaniach [2, 5] została uznana za mającą niewątpliwie znaczenie szczególne i historyczne. Po zakończeniu wystąpienia *Zygmunt Zadora-Paszkowski* otrzymał Medal Pamiątkowy 75-lecia PZITB, przyznany przez Zarząd Główny PZITB *Zofii Paszkowskiej* – matce gościa Zjazdu i synowej *Wacława Paszkowskiego*, wielkiej polskiej patriotce.

Zygmunt Zadora-Paszkowski był również gościem 47. KZD PZITB w Szczecinie (1–3 czerwca 2012 r.), a także Centralnego Dnia Budowlanych w 2014 r. (z Małżonką), organizowanego przez Zarząd Główny PZITB w Warszawie (rys. 1) [6]. Podczas Zjazdu w Szczecinie przejęła polszczyzną opowiedział o losach swoich i swojej rodziny, która będąc stale z dala od Polski, potrafiła zachować polski język, polskie obyczaje i wielkie poczucie dumy z przynależności do narodu polskiego. To wzruszające wystąpienie pozostało w pamięci uczestników Zjazdu. Przytoczono je w opracowaniach [4, 5].



Rys. 1. Podczas Centralnego Dnia Budowlanych w 2014 r. Od lewej u góry: *Wiktor Piwkowski*, *Elżbieta Paszkowska*, *Ryszard Trykosko*, u dołu: *Stefan Pyrak*, *Zygmunt Zadora-Paszkowski*, *Wojciech Zabłocki*

Od 2009 r. *Zygmunt Zadora-Paszkowski* utrzymuje kontakty zarówno z PZITB, jak i redakcją „Inżynierii i Budownictwa”. Z redakcji systematycznie otrzymuje wydawane czasopismo i udostępnia je zainteresowanym. W ostatnim czasie uzyskał – na prośbę redakcji – opracowanie dotyczące działalności Stowarzyszenia Inżynierów Polskich w Edmontonie, którego jest członkiem. Zostało ono opublikowane na łamach czasopisma [8]. Przekazał też redakcji dodatkowe informacje dotyczące swojej mamy [9], które zamieszczono niżej. Podał m.in., że *Zofia Paszkowska*, z domu *Skórzewska*, mieszka w Edmontonie, dodając, że wraz ze swoim mężem inż. *Maciejem Paszkowskim* (synem prof. *Wacława Paszkowskiego*) brała udział latem 1944 r. w Powstaniu Warszawskim. Po jego upadku oboje zostali wywiezieni do obozów jenieckich: *Maciej* do Niemiec, a *Zofia* do obozu w Oberlangen, blisko granicy holenderskiej. Po uzyskaniu wolności oboje przyłączyli się

do II Korpusu Polskiego gen. *Władysława Andersa*, stacjonującego we Włoszech.

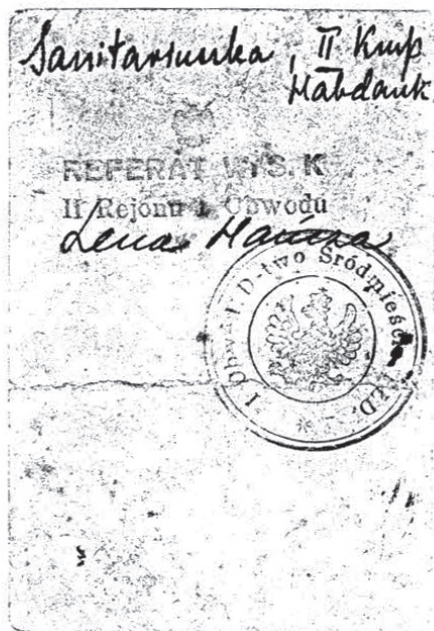
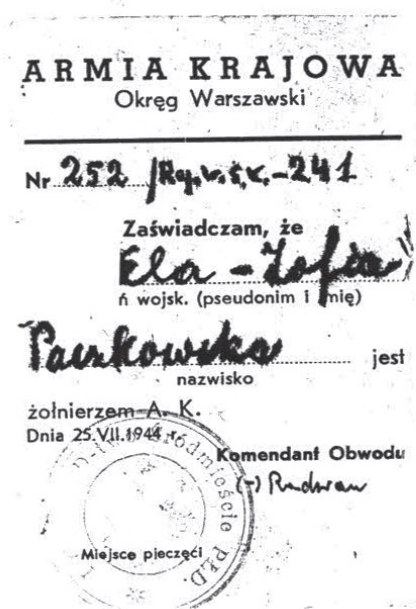
Zofia, która przyszła na świat w Warszawie w 1920 r. kilka miesięcy po zwycięstwie nad bolszewikami, określanym jako „cud nad Wisłą”, gdy Niemcy napadli na Polskę 1 września 1939 r. miała zaledwie 19 lat. W swoich wspomnieniach zapisała: *W Warszawie mieszkałam tuż przy wiadukcie mostu Poniatowskiego, który zbudował znany profesor Politechniki Warszawskiej Wacław Paszkowski, wielki specjalista od żelbetonu, który w 1918 roku objął tekę pierwszego Ministra Komunikacji. Nie wiedziałam, że wiele lat potem zostanie moim teściem. Nadmieniła również: Jako dziecko siedziałam koło Marszałka Józefa Piłsudskiego, gdy złożył nam wizytę, kiedy byłam w szkole powszechnej.*

Jako młoda dziewczyna, pod pseudonimem „Ela”, wstąpiła do Armii Krajowej (rys. 2). Mąż *Maciej* też był w AK (nosił pseudonim „Lwowiak”) i jako inżynier chemik pracował przy wytwarzaniu szczepionek przeciw tyfusowi i innych preparatów, a także granatów zapalających. Podczas Powstania Warszawskiego *Zofia* brała udział w walkach w ugrupowaniu AK „Radwan”, baon „Ruczaj”, a mąż (inwalida bez nogi) jako kapitan rezerwy.

przeprowadzili się do Edmonton w Kanadzie. *Maciej Paszkowski* zmarł w 1993 r. i został pochowany na cmentarzu Northern Lights w stolicy Alberta. *Zofii* udało się trzy razy odwiedzić Polskę, niestety, mąż tu nigdy nie przyjechał.

Mieszkając przez 74 lata poza Polską, *Zofia* marzyła, aby chociaż jeszcze raz w życiu mogła zobaczyć żołnierza w polskim mundurze. Marzenie spełniło się 21 marca 2018 r., gdy niespodziewaną wizytę *Zofii Paszkowskiej* złożyła (wraz z konsulem honorowym *Johnem Szumląsem*) przebywająca w Edmonton kapitan *Karolina Maćkowiak* z 10 Brygady Kawalerii Pancerniej im. gen. broni *Stanisława Maczka* w Świętoszowie [7]. Wizyta (rys. 4) była również symboliczna, gdyż to właśnie wojska gen. *Maczka* wyzwoliły w 1945 r. obóz jeniecki niedaleko Holandii, w którym przebywała *Zofia Paszkowska*. Obecnie 98-letnia *Zofia Paszkowska*, długoletnia członkini Federacji Polek w Kanadzie, mieszka w domu seniora McQueen's Place w Edmonton.

Należy dodać, że w Domu Polskim w Edmonton odbyła się uroczystość poświęcona 100-leciu odzyskania niepodległości przez Polskę. Wziął w niej udział *Zygmunt Zadora-Paszkowski* jako członek Stowarzyszenia Polskich



Rys. 2. Legitymacja i Krzyż Armii Krajowej (przekazany po wojnie)

Po Powstaniu Warszawskim *Zofia* i *Maciej* zostali wywiezieni do obozu w Ożarowie, a potem do Sandbostel, gdzie *Zofia* dostała jeniecki numer 224 518. Następnie została przetransportowana do obozu żeńskiego Oberlangen blisko Holandii, z którego 18 kwietnia 1945 r. została uwolniona przez zwiadowców z Polskiej Dywizji Pancerniej generała *Stanisława Maczka*. Będąc już na wolności, rozpoczęła poszukiwania męża w obozach jenieckich. Odnalazła go w bardzo złym stanie zdrowia, w Lubece; oboje przyłączyli się do Drugiego Korpusu gen. *Władysława Andersa* we Włoszech. Tam, w szpitalu wojskowym w Trani-Bari urodził się ich syn *Zygmunt*. Wkrótce znaleźli się w Anglii, gdzie doszły do nich wieści o tym, że wolnej Polski ... nie będzie. Zdecydowali się wyjechać do Argentyny wraz z tysiącami polskich żołnierzy i oficerów (rys. 3). Po 32 latach pobytu w Argentynie



Rys. 3. *Zofia* i *Maciej Paszkowscy* (rok 1946)



Rys. 4. Spotkanie w Edmonton. Od lewej: kpt. *Karolina Maćkowiak*, *Zygmunt Zadora-Paszkowski*, *Zofia Paszkowska*. Fot. *J. Szumlak*

Kombatantów i Jego Małżonka *Elżbieta* (rys. 5). To stowarzyszenie założył gen. *Władysław Anders* we Włoszech.

Panu *Zygmuntowi* i Jego Rodzinie serdecznie dziękujemy za życzliwą koleżeńską współpracę oraz pielęgnowanie polskiej tradycji i polskiego patriotyzmu.

Stefan Pyrak

PIŚMIENICTWO

- [1] Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa 1934–2009, kontynuator Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych. Praca zbiorowa pod redakcją *Stefana Pyraka*. Zarząd Główny PZITB, Warszawa 2009.
- [2] *Pyrak S.*: XLIV Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Delegatów PZITB w Warszawie i jego gość specjalny inż. *Zygmunt Zadora-Paszkowski*. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 12/2009.
- [3] *Pyrak S.*: Po XLIV Nadzwyczajnym Krajowym Zjeździe Delegatów PZITB w Warszawie. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 7/2010.
- [4] *Pyrak S.*: Inżynier *Zygmunt Zadora-Paszkowski* – gość specjalny XLVII Krajowego Zjazdu Delegatów PZITB w Szczecinie. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 9/2012.
- [5] 80 lat 1934–2014 Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, kontynuatora Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych.



Rys. 5. *Zygmunt Zadora-Paszkowski* z Małżonką w Domu Polskim w Edmonton

- Praca zbiorowa pod redakcją *Stefana Pyraka*. Zarząd Główny PZITB, Warszawa 2014.
- [6] *Pyrak S.*: Centralny Dzień Budowlanych 2014. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 12/2014.
- [7] *Pyrak S.*: O kontaktach PZITB i redakcji miesięcznika „Inżynieria i Budownictwo” z inż. *Zygmuntem Zadora-Paszkowskim*. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 7–8/2018.
- [8] *Szymocha K.*: Polska myśl techniczna oraz działalność Stowarzyszenia Inżynierów Polskich w Edmonton. „Inżynieria i Budownictwo”, nr 7–8/2018.
- [9] *Zadora-Paszkowski Z.*: *Zofia ze Skórzewskich Paszkowska*. „Pano-rama Polska” (Kanada), sierpień 2018.